

Zapisnik

s 2. sastanka Uže radne skupine za izradu Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine i Nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2022. godine za područje prevencije antiromskog rasizma i diskriminacije

održanog 12. veljače 2021. godine

Dnevni red:

10:00 – 10:10	Uvod
10:10 – 11:00	Analiza i rasprava: 3. Prijedlog Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine po tematskim cjelinama izdvojenim u Upitniku
11:00 – 11:50	Analiza i rasprava: 2. Prijedlog Nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za 2021.-2022. po tematskim cjelinama izdvojenim u Upitniku
11:50 – 12:00	Sumiranje rasprave i zatvaranje sastanka

Nazočni članovi Uže radne skupine:

Na drugom sastanku Uže radne skupine za izradu Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine i Nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2022. godine za područje prevencije antiromskog rasizma i diskriminacije (u daljnjem tekstu: Uža radna skupina) sudjelovali su:

- voditelj Uže radne skupine: Aleksa Đokić
- zamjenica voditelja Uže radne skupine: Klaudija Kregar Orešković
- članovi Uže radne skupine (poredani abecednim redom):

1. Balića Tihana – Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
2. Bosak Martina – Ured za ravnopravnost spolova
3. Buljan Culej Jasminka – Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
4. Čavlović Monika – Ured pučke pravobraniteljice
5. Filipi Zrinka – Ministarstvo pravosuđa i uprave
6. Grbić Emir – Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
7. Grgić Josip – Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova
8. Ivanda Tihomira – Ministarstvo zdravstva
9. Jurišić Darijo – Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom
10. Lalić Sara – Centar za mirovne studije
11. Musić Siniša-Senad – Romska organizacija mladih Hrvatske
12. Novosel Domagoj – Središnji državni ured za demografiju i mlade
13. Prprović Barbara – Hrvatski crveni križ (umjesto Vlatke Vincetić)
14. Vojak Danijel – Institut za društvena istraživanja „Ivo Pilar“

Izostanak su opravdali sljedeći članovi Uže radne skupine:

- Vlatka Vincetić – Hrvatski crveni križ

Sastanak su pratile i: Katarina Coha i Maja Brkić savjetnice u Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Sažetak

Drugi sastanak Uže radne skupine za izradu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2017. i Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za razdoblje od 2021. do 2020. godine, za područje prevencije antiromskog rasizma i diskriminacije (u daljnje tekstu: Uža radna skupina) održan je 12. veljače. godine, s početkom u 10:00 sati. Sastanak je putem aplikacije Microsoft Teams vodila zamjenica voditelja Uže radne skupine, Klaudija Kregar Orešković, savjetnica u Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Sastanku je nazočilo 14 članova Uže radne skupine, voditelj Uže radne skupine te zamjenica voditelja Uže radne skupine.

Sastanak je koncipiran na način da omogući platformu za široku, participativnu raspravu o adresiranju horizontalnog cilja „borba protiv antiromskog rasizma i diskriminacije“ u trenutno dostupnim dokumentima – 3. Prijedlogu Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine (dalje: Nacionalni plan) i 2. Prijedlogu Nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za 2021. i 2022. godinu (dalje: Akcijski plan).

U konstruktivnoj raspravi izneseni su stavovi kako Nacionalni plan sadrži dovoljno tekstualnih osigurača provedbe horizontalnog cilja borbe protiv antiromskog rasizma i diskriminacije, ali i prijedlozi za unaprjeđenje dokumenta, poput dodavanja šireg pregleda povijesti Roma, dopune s referencama na europske dokumente koji uređuju zaštitu temeljnih prava i antidiskriminaciju te tehničko usklađivanje teksta sa zakonodavnim okvirom Republike Hrvatske. Također, predloženo je adresiranje pandemije bolesti COVID-19 i potresa na zagrebačkom i sisačko-petrinjskom području i utjecaja ovih događaja na romsku populaciju.

U vezi s Akcijskim planom članovi Uže radne skupine mišljenja su kako je dokument moguće unaprijediti, posebno u kontekstu predlaganja mjera koje bi izravnije odgovarale na horizontalni cilj borbe protiv antiromskog rasizma i diskriminacije. Također, zamiječeno je kako regionalne nejednakosti unutar romskih zajednica prikazane u Nacionalnom planu nisu dovoljno reflektirane u mjerama. Nadalje, prostora za unaprjeđenje ima u okviru sektorskih politika, gdje je naznačena potreba većeg angažmana nadležnih tijela za predlaganje većeg broja mjera koje bi odgovorile na detektirane potrebe romske zajednice, a izazov predstavlja i adresiranje prostorne segregacije.

Sastanak je završen u 11:15 sati.

Uvodno:

Drugi sastanak Uže radne skupine započeo je u 10:00 sati, 12. veljače 2021. godine, a održan je u virtualnom obliku (putem Microsoft Teams aplikacije). Sastanak je vodila zamjenica voditelja Uže radne skupine, Klaudija Kregar Orešković, savjetnica u Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (u daljnjem tekstu: Ured).

Zamjenica voditelja Uže radne skupine uvodno je prezentirala koncept sastanka, koji je zamišljen kao razmjena mišljenja s ciljem većeg inputa članova Uže radne skupine. Uoči sastanka članovima Uže radne skupine dostavljen je upitnik koji je trebao olakšati pripremu za sastanak. Pitanja iz upitnika imala su za cilj olakšati vođenje rasprave, s time da je naglašeno kako se tijekom sastanka neće prelaziti svako pitanje upitnika već ključna: sadržava li 3. Prijedlog Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, razdoblje od 2021. do 2027. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan) dovoljno tekstualnih „osigurača“ provedbe Nacionalnog plana u skladu s horizontalnim zahtjevom borbe protiv antiromskog rasizma i diskriminacije u dijelu koji opisuje aktivnosti koje će biti poduzete u sektorskim ciljevima dokumenta. Napomenuto je kako je od članova Uže radne skupine zatražena dostava popunjenih upitnika te su do trenutka održavanja sastanka stigli pisani prilozi Ureda pučke pravobraniteljice, Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, Ureda za ravnopravnost spolova i Ministarstva vanjskih i europskih poslova.

Analiza i rasprava: 3. Prijedlog Nacrta Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine po tematskim cjelinama izdvojenim u Upitniku

Nakon uvodnog izlaganja, za riječ se javio dr. sc. Vojak (Institut za društvena istraživanja „Ivo Pilar“). Pohvalio je iznimnu kvalitetu Nacionalnog plana, no smatra kako je dokument potrebno urediti i lektorirati te strukturno bolje oblikovati s jezičnog aspekta. Vezano uz definiciju antiromskog rasizma smatra da je u redu da je Republika Hrvatska zauzela stav o terminu antiromizam, nastavno i na stav ravnatelja Ureda, g. Tahirija. Međutim, dodao je kako se u dokumentu navode reference na preporuke IHRA-e, u čijim preporukama jasno stoji termin *anti-Roma discrimination / antigypsyism* te je postavio pitanje zašto se termin preveo kao antiromski rasizam, a ne antiromska diskriminacija. Nadalje, u dijelu gdje počinje opis srednjoročnih razvojnih potreba, uvodni povijesni dio koji se sastoji od dvije rečenice dosta je neprecizan te predlaže da ga se promijeni i doradi. Smatra upitnom tezu u drugoj rečenici gdje stoji da se „većina današnjih Roma nastanila na području Republike Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata, budući da su hrvatski Romi, osim u Međimurju i Baranji, koji su se nalazili na teritoriju tadašnje Mađarske, stradali u ustaškim progonima tijekom Drugog svjetskog rata“, budući da je neprecizna i ne stoji zbog toga što su Romi području Međimurja i Baranje također stradali, posebno dolaskom Strelastih križeva pro-nacističke stranke u studenom 1944. godine i veliki dio Roma s tog područja je bio deportiran. Zalaže se za to da se barem na jednoj kartici sažeto prikaže bogata povijest i kultura Roma i da se posebno istakne kako je to danas jedna od najstarijih manjinskih skupina u Republici Hrvatskoj. Sljedeća napomena odnosi se na obilježja romskog identiteta (romski jezik, tradicionalna romska glazba i tradicionalni romski plesovi), koje bi nadopunio i romskim obrtima.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine je, vezano uz referencu na romske obrte, istaknula kako su u okviru istraživanja baznih podataka bila postavljena pitanja istraživanom stanovništvu o tome što oni smatraju odrednicama vlastitog identiteta te je ovo bio njihov odgovor. G. Vojak je naveo kako je pitanje u istraživanju bilo dosta neprecizno postavljeno te smatra da bi dio vezano uz romske obrte (primjerice skupina Bajaša koja se naziva Koritari) trebao biti uključen u tekst, jer se time ruši i stereotip o Romima kao neradnicima.

Vezano uz dio dokumenta u kojem se govori o participaciji Roma i Hrvatskom saboru, trebalo bi točnije naznačiti da su romski zastupnici u Hrvatskom saboru od VI. saziva, 2008. godine. Također, predložio je da se apostrofira kako je većina utemeljenja u dokumentu bazirana na istraživanju baznih podataka koje je provedeno 2017. godine, no potres i pandemija bolesti COVID-19 doveli su do promjena položaja te apelira da se slično istraživanje ponovi što prije, kako bi se prikupili podaci o trenutnoj situaciji prouzročenoj pandemijom i potresima, posebno na zagrebačko-petrinjsko-sisačkom području.

Kod termina antiromizam, odnosno antiromski rasizam predlaže umetanje fusnote kojom točno objašnjava što se pod time podrazumijeva i zašto termin anticiganizam nije prihvatljiv.

Završio je napomenom vezano uz tablični prikaz posebnih ciljeva i ključnih pokazatelja u odnosu na Nacionalnu razvojnu strategiju, odnosno prvi cilj *borba protiv antiromskog rasizma i diskriminacije* – općenito pitanje g. Vojaka jest da prvo treba razumjeti što je antiromski rasizam, kao pojam koji je jako široko postavljen, a ovdje se pokušava napraviti pokazatelj ishoda između trenutne situacije i 2027. Postavio je pitanje kako se može mjeriti nešto što nije točno izmjereno trenutno, nego je mjerena općenita diskriminacija, sa onom razinom diskriminacije koja će se mjeriti 2027. godine.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine navela je kako se ovdje govori o percepciji diskriminacije i o osjećaju Roma da su bili diskriminirani te je to ono što cijelo vrijeme mjeri Ured, ali i Agencija EU za temeljna prava i to se uzima kao adekvatan pokazatelj – iskazana percepcija od strane stanovništva koje se osjećalo diskriminirano u različitim situacijama.

G. Vojak pojasnio je kako je njegova napomena usmjerena na točno određivanje što se misli pod antiromskim rasizmom – da li je antiromski rasizam jednako diskriminacija ili je antiromski rasizam poseban kao takav pojam koji se tada treba u posebnim istraživanjima mjeriti, budući da je postavljen vrlo široko.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine pojasnila je kako se tablica pokazatelja mora vezati uz Biblioteku pokazatelja Nacionalne razvojne strategije. Dio pokazatelja Nacionalnog plana povlači se iz Biblioteke pokazatelja i samo ono što je u Biblioteci može se koristiti, a drugi dodatni pokazatelji koji su navedeni u dodatnim tablicama su pokazatelji koji će se prikupljati ponovljenim istraživanjem. Složila se s g. Vojakom kako dosta poteškoća ima u operacionalizacijskom smislu i zahvalila je na njegovom komentaru. Dodala je još kako je ovo tema koja nadilazi hrvatski okvir za uključivanje Roma zato što jest europska tema te je i lista pokazatelja na razini EU također još nedovršena i o pokazateljima se još uvijek raspravlja.

Nakon izlaganja g. Vojaka, Zamjenica voditelja Uže radne skupine predala je riječ gđi Balija (Ministarstvo vanjskih i europskih poslova).

Gda Balija napomenula je kako je Ministarstvo vanjskih i europskih poslova iniciralo uključivanje IHRA-ine definicije u Nacionalni plan te je željela pojasniti proces oko određivanja terminologije. Postupak usvajanja terminologija unutar IHRA-e trajao je čitavu 2020. godinu, potaknuto je u okviru njemačkog predsjedanja IHRA-om i konačno usvojeno u rujnu 2020. godine. Glavni spor je bio upravo oko toga koji će se termin koristiti. Prvo je predložen termin *antigypsyism*, koji dijelu članica IHRA-e iz engleskog govornog područja nije bio prihvatljiv te se prešlo na antiromski rasizam, pa se ponovo u pregovorima vratio i pojam *antigypsyism*. Na kraju usvojena definicija glasi *antigypsyism* / antiromski rasizam. Međutim, države članice su potaknute da u nacionalnim prijevodima koriste termin i prijevod koji smatraju najadekvatnijim. U tom smislu je Ministarstvo vanjskih poslova, nakon usvajanja definicije, provelo konzultacije s relevantnim tijelima, Uredom, Ministarstvom pravosuđa i uprave i Ministarstvom znanosti i obrazovanja, u kojima je predložilo termin antiromski rasizam i diskriminacija, stava kako je to najsveobuhvatniji pojam onoga što se tim pojmom želi adresirati te bi pritom antiromski rasizam bio skup uvjerenja, a diskriminacija njegova manifestacija. U okviru konzultacija dobivena su pozitivna mišljenja svih tijela, a Ured je proveo i dodatne konzultacije s romskim organizacijama te je predložena definicija, odnosno prijevod usuglašen.

Potom se za riječ javila gđa Lalić (Centar za mirovne studije) koja se složila s iznesenim poteškoćama u operacionalizaciji koncepta antiromskog rasizma i kasnijem mjerenju tog skupa uvjerenja. Istaknula je kako bi istraživanja vezana uz ovaj pojam koja bi obuhvaćala opću populaciju bila poželjna te nadu da će se takva i u nekom narednom razdoblju provoditi. Vezano uz Nacionalni plan, ukazala je na vjerojatnu omašku u posebnom cilju u području obrazovanja: Djelovati prema smanjenju segregacije smanjivanjem najmanje za pola udjela romske djece koja pohađaju obvezni program predškole i osnovnoškolsku naobrazbu, odnosno da bi na kraju trebalo dodati riječi „u segregiranim razredima“. Zamjenica voditelja Uže radne skupine zahvalila je i navela kako će se to dopuniti.

Riječ je potom predala g. Jurišiću (Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom). G. Jurišić čestitao je Uredu na opsežnoj pripremi strateškog dokumenta te naznačio kako bi bilo poželjno da se i ostali strateški dokumenti koji se tiču horizontalnih tema i preduvjet su za osiguravanje sredstava EU imaju ovakav pristup, s dovoljno vremena i sastanaka na kojima se mogu iskazati različita mišljenja. Nadovezao se na raspravu o terminologiji, istaknuo je kako u antidiskriminacijskom zakonodavstvu postoji određena razlika između diskriminacije i rasizma te je predložio da se u određenim dijelovima teksta koriste oba pojma. Nije potrebno zauzeti stav da je sve potrebno formalno-pravno imenovati, ali se s obzirom na određene, pogotovo negativne pojave može te pojave imenovati što je bliže stvarnoj situaciji. Diskriminacija i rasizam imaju određeno stupnjevanje u normativnim pravnim aktima, postoji razlika i razlog zašto se koristi i jedan i drugi pojam. Vezano za konkretno osobe s invaliditetom pripadnike romske nacionalne manjine, Ured pravobraniteljice za osobe za invaliditetom ne zaprima previše predstavki, pritužbi ili prigovora vezanih uz diskriminaciju od te populacije, no svake godine zaprimaju određeni broj upita koji se tiču ostvarivanja određenih prava, posebno iz dijela socijalne skrbi i zdravstvene zaštite. Stoga su i statistički podaci o pritužbama na diskriminaciju osoba s invaliditetom iz romske populacije skromni te je potvrdio kako podaci navedeni u Nacionalnom planu (str. 27) odgovaraju onima s kojima Ured pravobranitelja za osobe s

invaliditetom raspolaže. Skrenuo je pozornost na tekst na stranici 77, gdje se navodi termin „specijalizirani pravobranitelji“ te predložio zamjenu termina s „posebnim pravobraniteljima“, kako bi to bilo u skladu sa zakonodavstvom. Konačno, mišljenja je kako Nacionalni plan kao strateški dokument sadrži dovoljno elemenata da obuhvati sva područja života, jer često je prisutna pogrešna predodžba da su za pojedinu ranjivu skupinu u društvu isključivo važna samo određena područja, primjerice područje socijalne skrbi, no jednako su važna i ostala područja poput kulture, obrazovanja, sporta i sl.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine zahvalila je komentarima i na ukazanim potrebama ispravljanja pojedinih dijelova teksta. Primjedba vezana uz razlikovanje rasizma i diskriminacije izuzetno je važna i Ured će o tome voditi računa prilikom revidiranja dokumenta.

Za riječ se potom javila gđa Čavlović (Ured pučke pravobraniteljice) koja se složila s već iznesenim komentarima, posebno naglasivši kako je Ured pučke pravobraniteljice već u upitniku skrenuo pozornost na nedostajući dio teksta u posebnom cilju u obrazovanju koji se tiče segregiranih razreda. Također, potvrdila je komentare g. Jurišića o izmjenama teksta kako bi isti primjereno odražavao zakonodavni okvir. Nadalje, referirala se na stranicu 12 Nacionalnog plana, na kojoj se opisuje i proces usuglašavanja i usvajanja sintagme antiromski rasizam i diskriminacija te postupak usklađivanja s međunarodnim dokumentima na razini UN-a i Vijeća Europe, smatra da treba dodati i razinu EU, odnosno Povelju Europske unije o temeljnim pravima i *rasnu direktivu* te *EU framework* suzbijanja diskriminacije.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine zahvalila je na komentaru te potrebi stavljanja referenci na Povelju i ostale navedene dokumente, no istaknula je kako je sam Okvir EU integracije Roma vodio pažnju o usklađivanju s Poveljom, rasnom direktivom i ostalim dokumentima.

Za komentar se dalje javio g. Novosel (Središnji državni ured za demografiju i mlade) koji se složio sa svim do sada iznesenim komentarima, pogotovo s komentarima g. Vojaka i potrebi detaljnije razrade povijesti Roma te smatra kako bi u kulturološkom dijelu dodati i referencu na obrte. Što se tiče komentara o mjerljivosti, poteškoće s mjerenjem unutar dokumenata, pogotovo kada je riječ o apstraktnim teško mjerljivim pojmovima, poznate su unutar državne uprave, no smatra kako je zajedničkim naporima moguće pronaći najbolje rješenje.

Nastavno na posljednji komentar, zamjenica voditelja Uže radne skupine navela je kako je upitnik baznog istraživanja imao 350 varijabli, no iz iznesenih komentara jasno je da ga je moguće još doraditi i unaprijediti. Teško je jednim istraživanjem obuhvatiti sve aspekte života te je pozdravila prijedlog za provedbu specifičnih ciljanih istraživanja pojedinih pojava, kao što je rasizam kod opće populacije. Ponovo je dala riječ g. Vojaku.

G. Vojak se referirao na poglavlje terminskog plana provedbe projekata od strateškog značaja, kod projekta JUPI 1, gdje se navodi kratak opis projekata fonda usmjerenog jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i organizacijama civilnog društva, predložio bi da se u ovu aktivnost uključe znanstvene i obrazovne institucije. U okviru istog projekta kod aktivnosti c, kojom se podiže razina svijesti o romskoj kulturi, jeziku i povijesti navodi se neprecizan termin „romske žrtve holokausta“. Predlaže da se zamijeni terminom romske žrtve genocida / Samudaripen, koji je usuglašen na razini romske zajednice. Predlaže dodavanje točke e, koja bi se odnosila na potporu aktivnostima koje imaju za cilj istraživanje i podučavanje o povijesti i

kulturi Roma, kako bi se izravnije adresiralo ono što nam danas nedostaje. Na izradu Nacionalnog plana uvelike je utjecalo istraživanje provedeno 2017. godine i to istraživanje ukazuje na činjenicu da ne-Romi, ali i sami Romi ne poznaju dovoljno romsku povijest, kulturu i tradiciju te bi uključivanje ove točke apostrofiralo tu potrebu te bi to bilo u skladu s poticanjem borbe protiv antiromskog rasizma i diskriminacije. Napomenuo je i kako će sve iznesene primjedbe dostaviti Uredu i u pisanom obliku.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine zahvalila je g. Vojaku na dodatnom komentaru te postavila pitanje tehničke prirode o načinu koncipiranja ovakvih istraživanja. Naime, Ured u okviru predloženih strateških projekata uvijek planira i istraživačke aktivnosti koje se ugovaraju postupcima javne nabave, pa su u tom smislu otvorene i akademskoj zajednici. Izrazila je dvojbu o mogućnosti ugrađivanja znanstvenih istraživanja kao takvih u aktivnosti projekta, budući da postoje fondovi kojima se financiraju upravo znanstvena istraživanja, dok se u okviru projekata Ureda planiraju primijenjena istraživanjima koja mogu biti transferirana u javne politike i to je argumentacija potrebe takve vrste aktivnosti u okviru fonda na koji se aplicira. Međutim, Ured će istražiti mogućnosti i ovakvih aktivnosti.

Zahvalila je svima na konstruktivnim i vrijednim komentarima. Prije otvaranja rasprave na iduću točku dnevnog reda, zamjenica voditelja Uže radne skupine napomenula je kako Ured, ulaskom u proces izrade Nacionalnog plana, od prvog provedbenog dokumenta – Akcijskog plana nije očekivao revolucionarne pomake, budući da je Državni proračun već prihvaćen, a u kontekstu novonastalih okolnosti i dodatno reduciran. Međutim, očekivanja za Akcijske planove koji će slijediti su značajno optimističnija. Potom je otvorila raspravu o 2. Prijedlogu Nacrta Akcijskog plana

Analiza i rasprava: 2. Prijedlog Nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za 2021.-2022. po tematskim cjelinama izdvojenim u Upitniku

G. Jurišić smatra kako je pohvalno što se nije išlo u revolucionarne pomake, jer je bitan kontinuitet, jer postoje projektne aktivnosti koje su u tijeku i koje je potrebno nastaviti. Upravo njihovo predviđanje omogućava njihovo buduće financiranje, što je pozitivno. Kao nedostatak vidi činjenicu da veliki broj tijela kao mjere Akcijskog plana predlaže aktivnosti koje su ionako njihov dio djelokruga. Akcijski planovi bi trebali imati neke inovacije i stvarati neku dodanu vrijednost, ne uvijek isključivo iskorištavati aktivnosti koje spadaju u redovni rad. Iako je dobro da se i ovakve aktivnosti nalaze u provedbenim dokumentima, jedna viša doza inovativnosti bila bi dobrodošla za sve dionike čiji položaj se pokušava izjednačiti s ostatkom populacije.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine zahvalila je na komentaru i navela kako Ured dijeli takvo mišljenje da u svaki idući Akcijski plan i sa strane Ureda uđe neka nova mjera. Važno je da se stvari nastavljaju, no treba uvoditi i promjene, a ono što funkcionira moguće je i dalje unaprijediti.

Gđa Čavlović složila se s komentarima g. Jurišića, no i s komentarima gđe Kregar Orešković u pogledu ograničenja koje trenutna situacija stavlja pred kreiranje inovativnih mjera. Smatra da su prijedlozi organizacija civilnog društva, naročito u poglavlju antiromskog rasizma i diskriminacije, bili konkretniji i smisleniji od mjera koje se nalaze u ovom prijedlogu te se nada

da će se uzeti u obzir prilikom izrade idućih Akcijskih planova. Također, primjećuje se da, iako nacrt Nacionalnog plana puno govori o regionalnim razlikama u ostvarivanju prava romske nacionalne manjine te razlike nisu reflektirane u mjerama Akcijskog plana i to također treba uzeti u obzir prilikom kreiranja idućeg Akcijskog plana, ako nije moguće u okviru ovog. Neka područja, što je razumljivo s obzirom na napore koje Ured ulaže u raspisivanje JUPI projekata, poput područja zdravlja nisu mjerama pretjerano razrađena. JUPI projekte pohvaljuje te se nada da će rezultirati pozitivnim pomacima u smjeru kvalitete i broja aktivnosti koje se provode te je ponudila i podršku Ureda pučke pravobraniteljice ukoliko će biti potrebna.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine napomenula je kako će se regionalne razlike reflektirati u okviru pilot projekta centara za rad u zajednici, jer će u obzir doći isključivo one regije u kojima postoje veća romska naselja s ozbiljnijim problemima. Što se tiče projekta JUPI Zdrav, primarna ideja je bila da se dobije sveobuhvatna slika zdravstvenog stanja, a sada se razmišlja da se projekt proširi i uključe konkretne preventivne aktivnosti koje bi se provodile na lokalitetima gdje žive Romi. U razdoblju trajanja prvog Akcijskog plana planirane su pripreme radnje koje bi omogućile razradu svih detalja provedbe koja bi trebala započeti 2023. godine i koja bi reflektirala regionalne razlike, barem u projektima koje je planirao Ured.

Gđa Čavlović postavila je pitanje vezano uz Operativni program za romsku nacionalnu manjinu, nastavno na 3. sastanak Radne skupine, odnosno hoće li njegove mjere biti integrirane u Akcijski plan.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine navela je kako je na tijelima da se odluče o pristupu, no kako bi Ured želio u Akcijskom planu vidjeti i mjere planirane Operativnim programom, kao i prijedloge mjera organizacija civilnog društva koje su nadležnim tijelima prihvatljive, što se posebno odnosi na prijedloge koji ne iziskuju velika financijska sredstva za provedbu. Na dodatan upit, pojasnila je kako se očekuje da mjere planirane Operativnim programom budu i provedene, a da se eventualne korekcije mogu dogoditi na razini proračuna, budući da sva tijela trenutno rade u okviru Zakona o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2021. godinu.

Gđa Lalić smatra kako u horizontalnim i sektorskim područjima ima mnogo mjera, pogotovo u području obrazovanja, koje su dobro usmjerene i za koje smatra da će voditi zadanom cilju. Međutim, u okviru područja koje se tiče suzbijanja antiromskog rasizma i diskriminacije, predložene mjere nisu sporne, no postoji bojazan da one neće dovoljno doprinijeti definiranim ciljevima, odnosno nije vidljivo da mjere direktno doprinose definiranim ciljevima. Ciljevi na razini sedmogodišnjeg dokumenta ambiciozno su postavljeni, no ukoliko se već u trenutnom Akcijskom planu ne postave temelji osnaženih mjera, upitno je hoće li se u preostalom razdoblju trajanja Nacionalnog plana oni dostići. Osvrnula se na tri predložene mjere. Vezano uz mjeru *jačanje i promicanje sigurnosti u zajednici*, smatra kako je nejasno postavljeno, tj. ne vidi se gdje je to razgraničenje gdje su to aktivnosti koje se tiču smanjenja rizičnih ponašanja u romskoj zajednici, što smatra kvalitetnim, no ne vidi vezu s ciljem smanjenja broja Roma koji su doživjeli diskriminaciju za pola. Što se tiče mjere *osnaživanja provedbe međunarodnih dokumenata i ugovora*, smatra kako je to nužna, relevantna i horizontalna aktivnost za cijeli Nacionalni plan, ali je upitno kako će ona doprinijeti smanjenju diskriminacije, a posebno ne antiromskog rasizma. Što se tiče *poticanja i podrške programima očuvanja tradicijske kulture*

Roma, smatra kako je mjera dobra, no kako indirektno doprinosi ovom cilju. Stoga je pozdravila dogovor s 3. sastanka Radne skupine o tome da će nadležne institucije još jednom razmotriti prijedloge mjera civilnog sektora, s obzirom na to da je u okviru prethodne strategije bilo premalo mjera koje su bile usmjerene na potencijalne počinitelje diskriminacije, odnosno na širu javnost ili građane općenito, na lokalne zajednice u kojima žive Romi, na poslodavce i dr. Što se tiče horizontalnog područja koje se tiče participacije smatra da je ono povezano s diskriminacijom, jer se čini da se ni jedna mjera unutar ovog područja ne odnosi na posebni cilj *udvostručiti udio Roma koji podnose pritužbe na diskriminaciju*. Smatra kako je to potencijalno teško i financijski zahtjevno, međutim, bez financijskih intervencija i kapacitiranja institucija i drugih aktera koji rade na besplatnoj pravnoj pomoći, pravobraniteljskih institucija koje prikupljaju pritužbe na diskriminaciju i većeg ulaganja u informiranje romske manjine cilj se neće moći dostići. Jedan od JUPI projekata koji uključuje centre za rad u zajednici i mobilne timove može biti potencijalni odgovor na ovaj problem, samo što je provedba projekata planirana u kasnijem razdoblju te je upitno hoće li ostati dovoljno vremena da se ciljevi dosegnu. Što se tiče područja obrazovanja, smatra odličnim što ima puno mjera koje se tiču uklanjanja segregacije. Postavila je pitanje je li mjera koja se tiče ulaganja u prijevoz romskih učenika iz udaljenih romskih naselja u škole adresira i problem s upisnim kvotama ili područjima (što nije slučaj), što smatra da bi trebalo adresirati i da je to jedini način smanjenja segregacije u obrazovanju. U području zapošljavanja ima puno odličnih mjera, posebno mjera informiranja poslodavaca koje je nositelj Hrvatska udruga poslodavaca (dalje: HUP), no izrazila je zabrinutost zbog činjenice da je udruga nositelj mjere i da se ona financira vlastitim sredstvima udruge te je preporučila da ulogu nositelja preuzme neka od institucija. Što se tiče područja stanovanja, iz perspektive suzbijanja antiromskog rasizma i diskriminacije, smatra da nema dovoljno mjera koje ciljaju na prostornu desegregaciju.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine dodala je, u kontekstu besplatne pravne pomoći i mjera koje se tiču suzbijanja diskriminacije, Ured pripremio otvoreni poziv Borba protiv diskriminacije, u kojem je jedan dio aktivnosti usmjeren suzbijanju diskriminacije prema Romima, a drugi je na općenitijoj razini. Međutim, projekt je ovoga časa na listi čekanja te stoga nije niti ugrađen u prijedlog Akcijskog plana. Što se tiče kulture, u okviru europskog okvira su aktivnosti koje se tiču kulture, pozitivnih narativa i povijesti Roma, a koje doprinose smanjivanju diskriminacije i negativnih pojava u društvu, smještene u okviru horizontalnog cilja borba protiv diskriminacije. Spomenula je kako je Ured održao već drugi sastanak s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i Ministarstvom rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike vezano uz definiranje strateškog projekta u području zapošljavanja, gdje je ideja unaprijediti postojeće mjere aktivne politike zapošljavanja na način da one adekvatnije odgovaraju potrebama romske nacionalne manjine. Realizacija projekta je još uvijek u pregovorima, no fokus bi trebao biti na NEET skupini Roma s posebnim naglaskom na djevojke te bi sve aktivnosti trebale biti popraćene mjerama mentoriranja i pružanja podrške mladim osobama. Projektom bi se učinio značajan iskorak u području zapošljavanja. Što se tiče HUP-a, HUP se samoinicijativno javio da provede ovu mjeru, ali HUP, HOK, HGK Ured vidi kao važne partnere u promociji budućih aktivnosti/projekata Ureda vezano za zapošljavanje.

G. Vojak referirao se na mjere unutar cilja borbe protiv antiromskog rasizma i diskriminacije. Podržava mjeru *poticanja i podrške programima očuvanja tradicijske kulture Roma* i radijskog

programa za romsku nacionalnu manjinu kao i podršku romskom Memorijalnom centru Uštica. Pri tom je dodao da prema njegovim saznanjima Republika Hrvatska 2023. godine preuzima predsjedanje IHRA-om i smatra kako bi bilo dobro da se u vremenu do predsjedanja poduzmu konkretnije aktivnosti u kontekstu borbe protiv antiromskog rasizma i diskriminacije. Smatra kako bi se mogle uključiti mjere o pitanju terminologije, istraživanja o trenutnom stanju antiromskog rasizma, ali i kako je to bilo u prošlosti. Svjestan je proračunskih ograničenja, ali u kontekstu optimističnog postavljanja ljestvice u pojedinim sektorima, posebno u cilju borbe protiv antiromskog rasizma i diskriminacije, smatra kako bi bilo dobro pojačati aktivnosti u kontekstu dostupnih sredstava. Pohvalio je rad Ministarstva znanosti i obrazovanja i njihov prijedlog brojnih mjera te bi druge institucije trebale slijediti takav pristup.

Gđa Balića potvrdila je informaciju o tome da Republika Hrvatska u ožujku 2023. godine preuzima predsjedanje IHRA-om. Što se tiče konkretnih aktivnosti predsjedanja i planova za predsjedanje, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova već je započelo konzultacije na razini tijela, a u idućem razdoblju će se konzultirati i s drugim tijelima državne uprave, a i Ured predsjednika Vlade RH je uključen u to. Smatra da će Ministarstvo vanjskih i europskih poslova biti otvoreno za razne prijedloge što se tiče aktivnosti i poruka našeg predsjedanja, pa tako i iznesene sugestije puno znače u daljnjim pripremama.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine smatra vrlo vrijednim prijedlog g. Vojaka, a s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova Ured je ostvario odličnu suradnju tijekom predsjedanja Vijećem Europske unije i očekuje da će tako biti i tijekom predsjedanja IHRA-om.

Potom je članove Uže radne skupine pitala postoji li nešto što nije bilo obuhvaćeno pitanjima u upitniku, a što je važno napomenuti u kontekstu dosezanja horizontalnih ciljeva Nacionalnog plana.

G. Jurišić javio se za riječ i spomenuo nove okolnosti koje su nastale pod utjecajem pandemije bolesti COVID-19 2020. godine te predlaže Uredu da razmotri trebaju li neke od mjera određenu korekciju s obzirom na pandemiju i potresom pogođena područja na kojima žive i pripadnici romske nacionalne manjine.

Zamjenica voditelja Uže radne skupine zahvalila je na prijedlogu. Istaknula je kako je Covid adresiran, međutim posljedice potresa nisu, posebno na području Siska. Ured raspolaže informacijama koje je moguće i osnažiti. No, napomenula je kako ograničenja financijskih resursa u ovom slučaju predstavljaju ozbiljnu prepreku.

Potom se referirala na praćenje Nacionalnog plana. Ponovila je već spomenute probleme operacionalizacije i probleme o kojima će biti potrebno razmišljati prilikom ponavljanja istraživanja vezano za antiromski rasizam, pa i identifikaciju, dodavanje obrta i sl. Napomenula je kako je lista pokazatelja otvorena i mora ostati otvorena kako bi se završilo usklađivanje s Okvirom EU. S obzirom na to da je Nacionalna razvojna strategija usvojena, razradit će se i ta poglavlja Nacionalnog plana, a Ured je razmišljanja da se razdvoje tablice pokazatelja kako bi bilo jasno koji se od navedenih pokazatelja vežu uz Nacionalnu razvojnu strategiju, a koji su pokazatelji Nacionalnog plana, a potom i dodatni pokazatelji koji će se uključiti u provedbi ponovljenog istraživanja. Zatražila je od članova Uže radne skupine da komentiraju ukoliko

nešto vezano uz praćenje Nacionalnog plana smatraju spornim, uzimajući u obzir nužnu poveznicu s pokazateljima Nacionalne razvojne strategije iz Biblioteke pokazatelja te poveznicu s pokazateljima Okvira EU, kao i da postoje i nacionalne potrebe i važna područja koja treba reflektirati adekvatnim pokazateljima. S obzirom da nije bilo komentara, istaknula je kako je Ured vrlo ponosan na istraživanje baznih podataka i pokazatelje kojima trenutno raspolaže te će u perspektivi, pogotovo provedbom projekta u partnerstvu s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo vezano uz sliku zdravstvenog stanja Roma, pokazatelji biti dalje unaprjeđivani.

Sumiranje rasprave i zatvaranje sastanka

Nastavno na izneseno mogu se izvući sljedeći zaključci:

- u kontekstu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine:
 - tekst dokumenta sadrži dovoljno tekstualnih osigurača koji podupiru horizontalni cilj borbe protiv antiromskog rasizma i diskriminacije;
 - potrebno je ugraditi dijelove teksta i fusnote koje pobliže objašnjavaju IHRA-inu radnu definiciju antiromskog rasizma i diskriminacije i distinkciju između pojmova antiromskog rasizma i antiromske diskriminacije;
 - u poglavlje „Srednjoročna vizija razvoja“ potrebno je ugraditi reference na Povelju Europske unije o temeljnim pravima, rasne direktive i okvir EU za suzbijanje diskriminacije;
 - „Opis srednjoročnih razvojnih potreba“ potrebno je dopuniti širim pregledom povijesti Roma;
 - potrebno je izvršiti tehnička usklađivanja terminologije u pogledu navođenja posebnih pravobranitelja, kao i dopunu posebnog cilja u području obrazovanja;
 - potrebno je snažnije adresirati posljedice uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 i potresima na zagrebačkom i sisačko-petrinjskom području;
- u kontekstu Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za 2021. i 2022.:
 - predložene mjere u horizontalnom cilju borba protiv antiromskog rasizma i diskriminacije neadekvatno adresiraju zadane ciljeve;
 - uočeno je da ni jedna mjera izravno ne adresira posebni cilj Udvostručiti udio Roma koji podnose pritužbe na diskriminaciju, unutar horizontalnog cilja Osnaživanja građanske participacije Roma;
 - izuzev sektorskog područja obrazovanja, u kojem postoji niz mjera koje imaju za cilj smanjiti segregaciju u obrazovanju, no nisu do kraja razrađene u smislu predlaganja modela koji su se pokazali uspješnima, u ostalim sektorskim ciljevima uočen je manji angažman nadležnih tijela prilikom predlaganja mjera;
 - predložene mjere nedovoljno adresiraju regionalne nejednakosti obrazložene u Nacionalnom planu;
 - ukidanje prostorne segregacije nije adekvatno popraćeno predloženim mjerama;

- predlaže se kreiranje mjera vezano uz terminologiju povezanu s IHRA-inom radnom definicijom antiromskog rasizma i diskriminacije, kao i istraživanja ovog fenomena;
- potrebno je razmotriti kreiranje mjera koje će adresirati posljedice uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 i potresima na zagrebačkom i sisačko-petrinjskom području i njihov utjecaj na romsku populaciju.

Zaključno, zamjenica voditelja Uže radne skupine spomenula je kako je Ured planirao 19. veljače 2021. godine dostaviti revidiranu verziju Nacionalnog plana na očitovanje, no s obzirom na vrlo konstruktivne i opsežne komentare na današnjem sastanku, moguće je revidiranje ovog roka. Međutim, najavljeni rok za očitovanja tijela do 5. ožujka 2021. godine neće se pomicati, kako se ne bi ugrozili daljnji koraci u procesu i planirani rok usvajanja dokumenta od strane Vlade Republike Hrvatske. Također, zamolila je g. Vojaka za preporuku literature vezano uz povijest Roma, što je on obećao dostaviti.

Na kraju sastanka je svima zahvalila na sudjelovanju i pozdravila sve prisutne.

Sastanak je završio u 11:15 sati.

KLASA: 016-02/20-07/01
URBROJ: 50450-02/02-21-148
Zagreb, 17. veljače 2021.

VODITELJ UŽE RADNE SKUPINE

Aleksa Đokić

